

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRØÐURSKAPUR

Nr. 23

Lýsingarprísir fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Mánadagin 20. juni 1949

Blaðið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

23 árg.

Privatkapitalisman Í FØROYUM

Blaðið „14. sept.“ hefur nú í seinastuni gjørt grín úp á tað, ið vit kunna nevna privatkapitalismuna í Føroyum. Hon etur okkum upp, sigur blaðið. (Her hugsa teir mest um útlendskar spekulant-kapitalistar, ið sum heilsólumenn og handilssemi cøsmenn vitja henda vegin og royndu at draga virning av hesum peningatilðunum, sum verið hava í Føroyum).

Eitt aðalmið hjá øllum javnaðarflokkum um allan heimin hefur verið at treingja at einari frekari privatkapitalismu, sum ikki hefur annað mál enn at fœða seg av sveitta fólksins. Hetta aðalmið og -mál hefur Javnaðarflokkurin í Føroyum, eisini kosið sær, so ættar Tjóðveldisflokkurin at stevna tann vegin, hava vit einki imóti at gera ferðalag saman. Vit halda tað vera skilaleyst, at menn, ið fáast við vanligu vörusölu og ikki hava stór landsgagnlig virki, skulu hava inntøkur, sum nærkast eini *hálvari mill.* Hvat verður so ikki hini heila úrlitið, tá ið einstakar inntøkur ganga so høgt!

Men „14. Septbr.“ krevst at verða rættaður. Útlendskir solumenn eru í kornum av stað við øllum vinningi. Brockie kann ikki teljast millum útlendingar. Menn, sum hava livað her eitt mannaminu, munnu hava fingið borgarrætt í landi okkara, og teir eru vist fleiri, ið væla hava dugað at handla og vinna sær ríkidömi. Føroyingar hava so vælsignað veikt lyndi at falla á knæ fyrri útlendingum og at lyfta teir upp til skyggja. Mangur útlendskur maður man vera komin á land her blóðfátækur og er skjótt vorðin ríkur maður.

„14. septbr.“ man vita tað, at vit eisini hava eina innlenska privatkapitalismu, og hon man so sanniliga ikki leypa undir kvørkrarnar á hini útlendsku! Stýrisskipanin og danskt vald eru altíð gjørd til syndabokkar, men tey skulu ikki bera skyld fyrri alt.

Vit vóru stongd frá Danmark undir krígunum, og vit hövdu ræði á okkara innlensku víður-

skiftum sjálvir; men kapitalisman hevði ongantíð meiri vald í Føroyum enn tá. Hon fór í hernað móti øllum tiltøkum, sum landastýrið gjørdi — tiltøk, sum nettupp miðjaðu móti at gera kapitalin felagsgagnaligan og ikki liggjandi á einstøkum hondum.

Stórkapitalistar í Føroyum lögdu saman ráð við stórkapitalistar í útheiminum at draga hin stórsta vinning burtur úr innløgnum, sum fiskimaðurin vágði livið eftir. Kapitalisman forðaði eisini, at vit kundu keypa bíligt í Bretlandi. Men tíverri stóðu menninir frá „14. septbr.“ í fylking um stórkapitalin tá og lyfti hann upp til skyggja sum tjóðskaparverja.

Vit mugu eisini geva rættleidding til „14. septbr.“, tá ið hann sigur, at „Sosialurin“ dansar um gullkálvin. Gullkálvar hava verið og eru, men „Sosialurin“ hefur ikki verið uppi í nøkrum gulldans. So kundi ein heldur trúð, at „14. septbr.“ var sloppin upp í ringin. Tvey av bløðunum í Føroyum, sum væla verða styðjað av kapitalistum, koma út tveir reisir í vikuna. Mangur var bilsin, tá ið hin nýstovnaði „14. Septbr.“ beinanvegin gjørdist so menskur, at hann kom teimum undir lið og gleddi fólk at koma eisini út tveir ferðir um vikuna. Hetta bragd mátti birta upp í mangan ta hugsan, at hann kanska hevði ein gullkálv — ella hevði ein gullkálv at ganga undir.

Arbeiðarastreikan í Berlin

Tá ið hetta verður skrivað stóð jarnbreytarstreikan í Berlin við sama lag. Russiska umsitingin hefur boðið sær at gjalda jarnbreytarmonnum 60 pst. av lønini í vestmark, og Amerikanarar hava boðið sær at veksla 15 pst., tað verða so stalt 75 pst. teir skulu hava gildið av vestmarkspeningi, sum hefur meira keypsvirði, men menninir hava higartil noktað at taka við, og so standa vognarnir.

Eru Føroyar veðsettar?

At seta í pant er nokk tað orðið, sum fólk best kenna. Men nú verður sagt og skrivað at seta í veð.

„Dagblaðið“ fortelir fyrri fólk tann 31. mai í ár, at Øregaard og Dam eru niðri nú í teim örindum at seta Føroyar í veð til Danir.

Hesi orð ljóða ógvísilg fyrri fólk, sum taka „Dagblaðið“ álvarsamt.

Fyrri okkum, sum von eru at lesa „Dagblaðið“, er hetta so vanligt at lesa, at vit leggja tað liðið og einki til merkis; men vit kunna ikki heilt vera blind fyrri, at aðrir enn Føroyingar lesa tey føroysku bløðini.

Latum okkum hugsa okkum, at t. d. ein Breti lesur „Dagblaðið“ 31. mai í ár, har hesi orð standa: „Har á danska ríkistingi, sum stórmennini, eitt nú N. F. S. Grundtvig, A. S. Ørsted á sinni stóðu og vardu manna-rættindi Føroyinga, har standa nú J. Fr. Øregaard og við honum P. M. Dam — sum danskir tegnar, um enn í navni frælsisins — eftir innbjóðing forsætisráðharra Hedtofts — sum tingsvitni og vátta veðseting Føroya.“

Tá ið eg sigi ein Breti, so er tað tí, at nú duga nógvir Bretar at lesa føroyskt eins og Norðmenn og Íslendingar í hóptali lesa føroyskt. Vit kunna tí rokna við, at mangir útlendingar lesa hesi orð og teir spyrja seg sjálvar, hvat hetta er fyrri nakað.

Nógvir av hesum útlendingum vistu, at fyrri fáum árum síðan var yvirflóð av ríkidömi og øllum góðum í Føroyum.

Hvat man vera hent har? spyrja teir, tá ið Føroyingar seta landið í veð? Ja, soleiðis megu fremmandir hugsa, og tí mátti „Dagblaðið“ aftrað seg, áðrenn tilíkt briksl verður sent út. Sjálvandi ættar blaðið at skaða hin føroyska javnaðarflokkin, men ger tað nú tað? Er tað ikki øll tann føroyska tjóðin ið liður undir hesum?

Hevði so nakað høpi verið í hesum, so gjørdist tað jú ikki við. Men øll hugsandi menniskju vita, at einki sannleiksorð finnist í hesum briksli.

Tá ið eg nevndi Bretar, Íslendingar og Norðmenn, men

ikki Danir, so er tað vegna tess, at Danir vita, at einki høpi er í hesum, so har ger tað ongan skaða; men aðrastaðni skilja menn ikki so væl víðurskiftini Danmarkar og Føroya imillum, og tí kann tilíkt misskiljast og verður misskilt.

Tað er ómetuliga harmuligt, at klassakampurin skal fœrast so harðliga her í okkara litla samfelagi, at ríkmannaverjararnir ikki hugsa um, hvat ið skaða kann tjóðini, bara teir kunna ráma ein socialdemokrat. Eg kundi betur skilt, um her á landi vóru kommunistar, og at tað var teimum, ið „Dagblaðið“ og fólkaflokkskapitalistarnir vóru so bangnir fyrri, at teir tá royndu at grípa til øli vápn — men hvat er at ræðast fyrri? Nakrir friðaligir socialdemokratar máttu tá ikki verið so ræðuligir. Men orðatakið sigur, at hin illi óttast altíð. „Dagblaðið“ sigur, at Føroyar er sett í veð fyrri ellisstyrk og lærarálönir. Hvat er sannleikin í hesum?

Ikki orð ella bókstavur satt; tí líka síðan tann fyrsti skúllærari tók við starvi í Føroyum hefur danski staturin rindað stórsta partin av lærarálönini og av tí, ið skúlabygningarnir kostaðu, og líka síðan ellisrenta og avlamishjálp á fyrsta sinni varð veitt í Føroyum, hefur danski staturin lutikið í útreiðslum, sum henda sociala lóggáva hefur kostað. Her er einki broytt. At tala um nakra veðseting er tómt og hópislegt briksl sum einki hefur við nakran veruleika at gera.

Tað stendur okkum Føroyingum frítt at yvirtaka skúllærnar og eisini at taka og bera allar aðrar útreiðslur, sjálvandi eisini tað sum tann sociala lóggáva kostar. Spurningurin er bara, um lötan er nú til at yvirtaka allar hesar útreiðslur. Fólkaflokkurin rópar upp bæði tíðliga og seint um at yvirtaka bæði eitt og annað. Men aldri siggja vit, at hesin flokkur visir á nakra inntökuleið so tingið kann verða fœrt fyrri at rinda allar útreiðslurnar. At yvirtaka útreiðslumál og leggja byrðurnar á tey fátæku er eingin kunstur.

Annars vita vit, at ikki bara Føroyingar vóru í Keypmanna-